

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ของรัฐบาล กรณีศึกษาสถานการณ์ COVID-19

กรรณก จิรสถิตพรพงศ์*

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่รับบทความ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2564

วันที่แก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม พ.ศ.2564

วันที่ตอบรับบทความ 27 กรกฎาคม พ.ศ.2564

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษามาตรการ และการบริหารงานของรัฐบาล ผ่านการสำรวจเอกสาร และ (2) เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลในสถานการณ์โควิด-19 โดยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจผ่านการสำรวจออนไลน์ (Online Survey) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน จำนวนทั้งสิ้น 499 คน

การศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 รัฐบาลได้มีการออกมาตรการด้านสาธารณสุข และมาตรการด้านเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน และบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม มาตรการของรัฐบาลยังพบปัญหาอยู่มาก เนื่องจากรัฐไม่สามารถสร้างสวัสดิการ และดำเนินการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุม อาจกล่าวได้ว่ามาตรการของรัฐบาลกลับกลายเป็น “อภิสิทธิ์” สำหรับคนบางกลุ่ม ไม่ใช่ “สิทธิ” สำหรับประชาชน

ผลการศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมองว่ารัฐบาลไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในประเทศอย่างเกิดประโยชน์สูงสุดได้ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณขาดประสิทธิภาพ การบริหารราชการโดยปราศจากความโปร่งใส การรับฟังความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนอย่างทันทั่วทั้งที่ อีกทั้งยังมองว่าการบริหารราชการของรัฐบาลไม่ได้มุ่งแก้ไขปัญหาคาใจเดือดร้อนของประชาชน โดยทัศนคติเหล่านี้เกิดจากการรับรู้การดำเนินงานของรัฐบาลในมาตรการด้านสาธารณสุข และด้านเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งถูกกำหนดด้วยลักษณะทั่วไปที่แตกต่างกัน เช่น เพศ อาชีพ รายได้ การบริจาเงิน และกิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, ทัศนคติของประชาชน, รัฐบาล

* ผู้รับผิดชอบบทความ: pimglory@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2021.23

Public Attitudes Towards Government's Good Administration and Society Under COVID-19 Case Study

Kornkanok Jirasathitpornpong*

Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University

Received 17 May 2021

Received in revised 21 July 2021

Accepted 27 July 2021

Abstract

This research article is intended to achieve 2 objectives, namely (1) to study the government's measures and administration by way of document review; and (2) to study the public attitudes towards the government's good administration and society under the COVID-19 situations by way of survey research via online survey to collect data from a total of 499 people.

This study reveals that during the COVID-19 situations, the government has issued several public health, economic and social measures to assist people and alleviate the impact of the situations. However, such measures by the government are found to be quite problematic as the government is unable to extensively provide people with welfare and assistance, which may be said that the government's measures turn out to become "privileges" to a certain group of people, as opposed to "rights" for people.

The results of study on public attitudes towards the government's good administration and society show the subjects' view that the government fails to manage the national resources to the maximum benefits, due to the inefficient budget allocation and the administration without transparency, listening to people's opinions and demands in a timely fashion. Not to mention that the government's administration fails to focus on resolving people's problems and hardship. These attitudes are obtained in form of perceptions on the government's operations in terms of public health, economic and social measures, by different groups of people generally characterized by gender, career, income, donation, and volunteering activities, etc.

Keywords: Good Governance, Public Attitude, Government

* Corresponding author: pimglory@gmail.com

DOI: 10.14456/tujournal.2021.23

บทนำ

ธรรมาภิบาล (good governance) หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างหลักการบริหารจัดการสำหรับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนภาคประชาสังคม ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักสำคัญของสถาบันในการสร้างความสัมพันธ์ โดยมุ่งเน้นการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดระเบียบการใช้อำนาจของรัฐในการบริหารกิจการบ้านเมืองเป็นสำคัญ (อภิสิทธิ์ หนูนุกดี, 2552) อีกทั้งให้ความสำคัญกับพลเมือง ผลประโยชน์ของประชาชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับรัฐตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประเทศไทยได้นำหลักดังกล่าวมาปรับใช้สำหรับบริหารงาน และปฏิรูประบบราชการไทยสู่ระบบราชการ 4.0 การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนจึงเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐบาลต้องเร่งดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ รวมถึงการบริหารจัดการที่มุ่งแก้ไขปัญหาในวิกฤตการณ์ และอุทกภัยภายในประเทศแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่ดีของประชาชนให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ ภายใต้แนวคิดที่ว่า “รัฐคือผู้ดูแลประชาชน”

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-2019 (COVID-19) ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นโรคระบาดครั้งใหญ่ของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศโรคไวรัสโคโรนา-2019 เป็นการแพร่ระบาดใหญ่ทั่วโลก และยังไม่มียาวัคซีนป้องกัน หรือยารักษาโรคที่ได้ผลสำหรับการนี้ เป็นเหตุทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อภายในประเทศ และทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบจากการแพร่ระบาดดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจโลกทั้งใน และต่างประเทศต้องหยุดชะงักจากการปิดเส้นทางขนส่ง โดยในภาวะเศรษฐกิจประเทศไทยในไตรมาสแรกของปีพ.ศ. 2563 ลดลงร้อยละ 1.8 ตามการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ร้อยละ 38 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2563) ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้สภาพคล่องทางธุรกิจประสบปัญหาการผลิต และการลงทุนลดลง ส่งผลกระทบต่อภาคการจ้างงาน ธุรกิจหยุดชะงัก และรายได้ของครัวเรือน กล่าวคือ แรงงานภายในประเทศประสบปัญหาการว่างงาน และถูกจ้างออกจากงานจำนวนมากจากการปิดตัวของภาคธุรกิจ และโรงงานหลายแห่ง ทำให้ประชาชนต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้น รัฐบาลจึงต้องทำหน้าที่ในการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการ การเงินการคลังมั่นคง และดำรงธรรมาภิบาล และกลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็วที่สุด

อย่างไรก็ตามภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ยังพบปัญหาจากการออกมาตรการรัฐอยู่มาก โดยเฉพาะการเข้าถึงระบบสาธารณสุข และด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรได้รับการบริการจากรัฐบาลมากกว่าให้

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยจัดบริการให้ประชาชนตรวจ COVID-19 ที่สถานอนามัย และโรงพยาบาล และจัดตั้งบริการตรวจแบบ drive-thru ในสถานีดารวจ 50 แห่ง เพื่อป้องกันการรวมกลุ่ม และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ซึ่งการจัดบริการรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น อีกทั้งอนุญาตให้บริษัทเอกชนผลิตชุดตรวจวินิจฉัยโรค (test kit) เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการตรวจอย่างครอบคลุม และส่งออกไปต่างประเทศเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ อีกทั้งใช้ระบบเตือนภัย และการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ COVID-19 ผ่านการส่งข้อความโทรศัพท์มือถือ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องรวดเร็ว เช่น พื้นที่เสี่ยง ผู้ติดเชื้อรายใหม่ ประวัติการเดินทางของผู้ติดเชื้อ เป็นต้น แม้ว่าวิธีการดังกล่าวเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของประชาชน แต่รัฐบาลเห็นว่าเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยควบคุมการแพร่ระบาดได้เป็นอย่างดี การรับรู้ข้อมูลโดยตรงจากรัฐบาลได้สร้างความพึงพอใจให้ประชาชนเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนสวมใส่หน้ากากอนามัยเพิ่มขึ้น 70% และใช้เจล หรือ แอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือเพิ่มขึ้น 54% (อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์, 2563) เช่นเดียวกับประเทศไต้หวันที่มีการดำเนินการคล้ายคลึงกับประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) มีการรายงานสถานการณ์รายวัน แจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านการส่งข้อความโทรศัพท์มือถือของประชาชน และระบบการแจ้งข้อมูลของมหาวิทยาลัย และองค์กรต่าง ๆ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563)

รวมถึงระบบการบริหารจัดการ โดยใช้แอปพลิเคชันในการบริหารการแจกหน้ากากอนามัย และระบบสุขภาพแบบดิจิทัลในการอัปเดตประวัติการรักษาพยาบาลส่วนบุคคลแบบเรียลไทม์ เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์เข้าถึงข้อมูล และการแจ้งเตือนหากคนไข้มีความเสี่ยงจากการเดินทาง ตลอดจนจัดตั้งคลินิกเพิ่มเติมในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งการบริหารจัดการของรัฐบาลได้หวั่นได้สร้างความพึงพอใจ และความไว้วางใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าประเทศได้หวั่นจะไม่ได้มีการปิดเมือง (lockdown) แต่การดำเนินการดังกล่าวสามารถควบคุมภาวะการระบาดในครั้งนี้ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า รัฐบาลไทยยังมีปัญหาเกี่ยวกับระบบการบริหารราชการ ทั้งด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านสาธารณสุข และการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ที่ไม่ครอบคลุมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารราชการของรัฐบาลไทยในสถานการณ์โควิด-19 โดยการศึกษามาตรการ และการบริหารงานของรัฐบาล ในด้านสาธารณสุข และด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลในสถานการณ์โควิด-19 โดยนำเสนอความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารราชการของรัฐบาลตามหลักธรรมาภิบาล

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

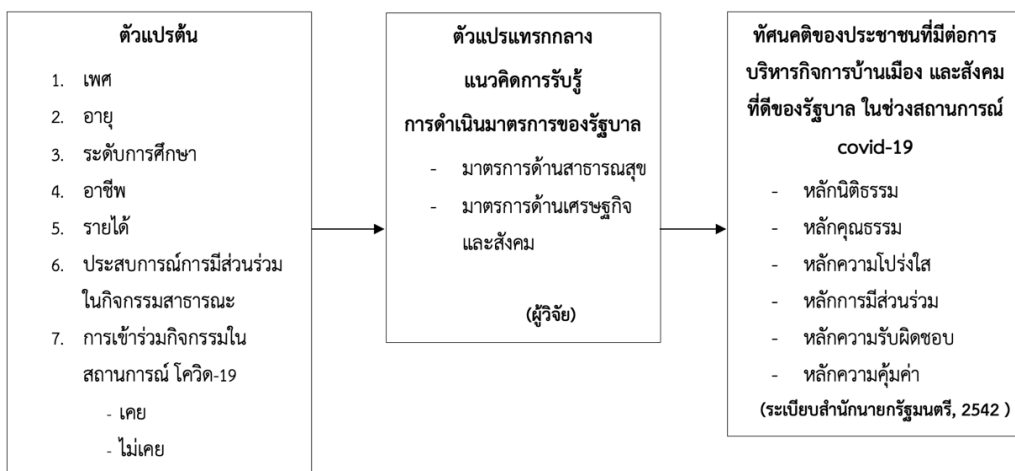
แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (good governance) หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรม หรือการปกครองที่ดี เป็นแนวทางสำคัญที่ใช้ในการบริหารงาน และดูแลประชาชนให้มีสิทธิ เสรีภาพ ในการดำรงชีวิต อีกทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลเพื่อประชาชนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายที่นำไปประโยชน์สุขของประชาชน และประเทศชาติ ซึ่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารราชการ ประกอบไปด้วย 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

แนวคิดการรับรู้ คือ การรับรู้ของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของสภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ เมื่อบุคคลได้รับรู้ผ่านการมองเห็นด้วยตา ฟังด้วยหู จากสิ่งเร้าจึงเกิดการตีความหมายของข้อมูลนั้น ๆ ซึ่งบุคคลจะรับรู้มากหรือรู้น้อยจะถูกตีความหมายผ่านคุณค่า ความเชื่อ ประสบการณ์ และความคาดหวังของแต่ละบุคคล โดยผู้วิจัย

แบ่งการรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาลออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ มาตรการสาธารณสุข และ มาตรการเศรษฐกิจ และสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ คือ การแสดงความคิดเห็น พฤติกรรม และความรู้สึกของบุคคล ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งนี้ก่อนที่บุคคลจะมีทัศนคติต่อเรื่องหนึ่งได้นั้นจะต้องเกิดการรับรู้ก่อน โดยทัศนคติจะอธิบายให้เห็นว่าบุคคลมองการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร ซึ่งการสร้างทัศนคติของบุคคลที่มีต่อองค์กร และสถานการณ์นั้นจะเป็นเชิงบวก หรือเชิงลบขึ้นอยู่กับ การรับรู้การดำเนินงานของรัฐบาล (ผู้ชักจูง) มากหรือน้อย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อเรื่อง ๆ หนึ่งจะสัมพันธ์กับการรับรู้ที่มีผลต่อตัวบุคคล

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการบริหารกิจการบ้านเมืองของรัฐบาลในระดับจังหวัด และอำเภอ โดยปราศจากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ หรือการรับรู้ การดำเนินงานของรัฐบาลระหว่างรัฐบาล และประชาชน อีกทั้งยังชี้ให้เห็นความต้องการ การช่วยเหลือของภาครัฐจากประชาชนในสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคม และสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ควรมีการศึกษาดำเนินงานของรัฐบาล โดยใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของ รัฐบาลที่ระบุไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งถือว่าเป็นหลักการสำคัญ



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสำมะโนประชากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ซึ่งในปัจจุบันไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมเกี่ยวกับขนาดประชากร โลกออนไลน์ในประเทศไทยเนื่องด้วยจำนวนกลุ่มประชากรที่ไม่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการหาขนาดตัวอย่างตามสูตรคอเครน (Cochran) (Cochran, 1997 อ้างถึงใน มารยาท โยทองยศ และ ปราณี สวัสดิ์สรณ์, 2551) เนื่องจากเป็นกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากร แต่ทราบว่า มีจำนวนมาก และต้องการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร ซึ่งสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน Google Form และกระจายแบบสอบถามไปยังพื้นที่สื่อออนไลน์ตามช่องทางต่าง ๆ โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 499 คน

มาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคมของรัฐบาล

จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2563 ได้ส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจทั่วโลกหยุดชะงัก จากการปิดเส้นทางขนส่งระหว่างประเทศ ผลกระทบของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสได้สร้างความเสียหายเป็นวงกว้างทั้งการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศ และต่างประเทศ รัฐบาลจึงต้องทำหน้าที่ในการบริหารกิจการบ้านเมืองเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการ การเงินการคลังมั่นคง และดำรงธรรมาภิบาล อีกทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลด้านผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยสำรวจผลกระทบ รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดทำมาตรการช่วยเหลือ และเยียวยาเป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับการบริหารราชการ ซึ่งรัฐบาลได้ออกมาตรการสำหรับการดูแล และเยียวยาประชาชนดังนี้

กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกมาตรการป้องกัน สกัดกั้น ชะลอ และสร้างความรับรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ผ่านการประเมินสถานการณ์รายวัน โดยนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ติดตามความคืบหน้าของสถานการณ์ และคำแนะนำทางการแพทย์ของผู้เชี่ยวชาญ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชน ด้านสังคม ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ การครองชีพ ทรัพยากรของรัฐ ด้านการสาธารณสุข และการป้องกันการตื่นตระหนกเกินกว่าเหตุ (ราชกิจจานุเบกษา, 2563) ทั้งนี้รัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อใช้อำนาจในการกำหนดมาตรการ และข้อบังคับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปิดสถานที่เสี่ยง การห้ามเข้าออกสถานที่บางแห่ง ห้ามหรือจำกัดการเข้าออกราชอาณาจักรและการเคลื่อนย้ายกลับต่างจังหวัด การควบคุมการใช้ยานพาหนะ เส้นทางจราจร การควบคุม

ราคาสินค้า และเวชภัณฑ์ตามคำแนะนำทางการแพทย์ และสาธารณสุข ในการป้องกัน ยับยั้ง การแพร่ระบาดของโรค เพื่อดูแลสุขภาพอนามัย และชีวิตของประชาชน โดยจัดสรร ทรัพยากร เวชภัณฑ์ และการให้บริการทางการแพทย์ให้ทั่วถึงเพียงพอแก่ประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2563)

นอกจากนี้รัฐบาลยังดำเนินมาตรการกำกับดูแลกระจายหน้ากากอย่างทั่วถึง เพื่อผลิต หน้ากากอนามัยให้เพียงพอสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุข โดยให้องค์กรเภสัช กรรมเป็นผู้จัดหา และกระจายหน้ากากอนามัยทางการแพทย์ ชุดอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (Personal Protective Equipment: PPE) พร้อมอุปกรณ์ประกอบการรักษาแก่โรงพยาบาลทั้งใน และนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หรือโรงพยาบาลสามารถสั่งซื้อโดยตรงจากโรงงานผู้ผลิตได้ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ 2563, 10) อีกทั้งสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้ารับ การตรวจคัดกรองได้ฟรีตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558

มาตรการสาธารณสุขของรัฐบาลได้ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ และสังคม โดย ภาคอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการประสบปัญหาขาดแคลนรายได้ ตลอดจนประชาชนขาดแคลน รายได้จากการถูกเลิกจ้างจำนวนมาก (สำนักงานผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2563) และประสบปัญหาภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น กระทรวงการคลังจึงได้ออกดูแล และเยียวยา ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรง และทางอ้อม โดย แบ่งประเภทมาตรการดูแล และเยียวยาประชาชนออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ผู้ประกอบการ และ ประชาชน ดังนี้

ตาราง 1 มาตรการดูแล และเยียวยาประชาชน

มาตรการ	มาตรการดูแล และเยียวยา ผู้ประกอบการ	มาตรการ ดูแล และ เยียวยา ประชาชน
มาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรง และทางอ้อมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19)	✓	
มาตรการพักต้นเงินลดดอกเบี้ย และขยายระยะเวลาชำระหนี้แก่ลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 ของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ	✓	
มาตรการให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย	✓	✓
มาตรการสินเชื่อเพื่อส่งเสริมการจ้างงานของสำนักงานประกันสังคม	✓	
มาตรการด้านสภาพคล่องให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศ	✓	
มาตรการภาษีเพื่อลดภาระดอกเบี้ยจ่ายของผู้ประกอบการ	✓	
มาตรการส่งเสริมสุขภาพของการจ้างงานในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19	✓	
มาตรการเร่งคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ประกอบการภายในประเทศ	✓	
มาตรการบรรเทาภาระการจ่ายค่าน้ำค่าไฟ	✓	✓
มาตรการลดเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมของนายจ้าง และลูกจ้าง	✓	✓
มาตรการบรรเทาภาระค่าธรรมเนียม ค่าเช่า ค่าตอบแทนในการให้บริการของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ	✓	✓

นอกจากนี้รัฐบาลยังออกมาตรการมาตรการชดเชยรายได้ภายใต้โครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” โดยสนับสนุนเงินช่วยเหลือเยียวยาประชาชนรายละ 5,000 บาท เป็นระยะเวลา 3 เดือน ผ่านการลงทะเบียนในเว็บไซต์ เพื่อแสดงความต้องการรับเงินช่วยเหลือ และดำเนินการตรวจสอบคุณสมบัติ

ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจะต้องไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ข้าราชการ และข้าราชการบำนาญ และเกษตรกร

อย่างไรก็ตามแม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการป้องกัน และควบคุมโรค แต่ผลกระทบจากการแพร่ระบาดได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ และสังคม คือ “โครงการผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ” จำนวน 14 ล้านคน และ “โครงการคนละครึ่ง” (ระยะที่ 1) จำกัดสิทธิจำนวนไม่เกิน 10 ล้านคน โดยลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการผ่านเว็บไซต์ www.คนละครึ่ง.com กระทรวงการคลังคาดว่าโครงการข้างต้นจะช่วยลดภาระค่าครองชีพให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย อีกทั้งช่วยรักษากำลังซื้อเพื่อให้มีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มในช่วงที่เหลือของปีพ.ศ. 2563 และส่งแรงขับเคลื่อนต่อเนื่องไปยังปีพ.ศ. 2564 (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2563) การบริหารงานของรัฐบาลได้สร้างเงินหมุนเวียนในระบบกว่า 43,330.80 ล้านบาทจากจำนวนผู้ใช้สิทธิ 9,537,093 คน จึงได้มีการพิจารณา “โครงการคนละครึ่ง” ระยะที่ 2 โดยปรับเพิ่มวงเงินสูงสุดไม่เกิน 3,500 บาท และเปิดลงทะเบียนรับสิทธิเพิ่มไม่เกิน 5 ล้านคน นอกจากนี้กระทรวงการคลังได้ออกมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนสำหรับสถานการณ์การแพร่ระบาดระลอก (2) ใหม่ ภายใต้โครงการ “เราชนะ” เพื่อลดภาระค่าครองชีพให้แก่ประชาชน โดยลงทะเบียนผ่าน www.เราชนะ.com ในการรับสิทธิเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลวงเงินไม่เกิน 7,000 บาทต่อคน จำนวนไม่เกิน 31.1 ล้านคน ซึ่งผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะต้องไม่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แห่งกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม

ปัญหาจากการออกมาตรการ และการบริหารงานของรัฐบาล

จากการศึกษาปัญหาในการบริหารงานของรัฐบาล พบว่า มาตรการให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลไม่ได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการดำเนินการมาตรการของรัฐในโครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” “คนละครึ่ง” และ “เราชนะ” ผู้ที่ต้องการรับสิทธิจะต้องลงทะเบียนผ่านเว็บที่ทางรัฐบาลกำหนด และรอเจ้าหน้าที่รัฐตรวจสอบข้อมูลเพื่อรับสิทธิ ซึ่งรัฐบาลไม่ได้ให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างทั่วถึง โดยจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับให้เหลือเพียงการลงทะเบียนชิงโชคผ่านการตรวจสอบข้อมูลของรัฐ กล่าวคือ รัฐจะเป็นผู้พิจารณาว่าใครควรได้ และใครมีสมควรได้ จากการสำรวจของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า มาตรการเยียวยาโครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” ของรัฐบาล ไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มเปราะบาง คนจน คนป่วย คนพิการ และผู้สูงอายุ ที่อาจมีข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยี ไม่มีโทรศัพท์ในการลงทะเบียน ไม่มีบัญชีธนาคาร รวมถึงไม่มีบัตรประชาชน หรือทะเบียนบ้านทำให้เสียสิทธิขั้นพื้นฐาน อีกทั้งมีเพียงคนไร้บ้านร้อยละ 6.47 เท่านั้นที่มีโทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต (บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ, 2563) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคนไร้บ้านจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการที่รัฐจัดสรรได้ หากรัฐบาลยังดำเนินการ

ผ่านระบบออนไลน์ คนไร้บ้านอีกร้อยละ 43.88 อาจประสบปัญหาการเข้าถึงความช่วยเหลือ ทั้งนี้ แม้ว่ารัฐบาลจะออกมาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายค่าน้ำค่าไฟ ค่าธรรมเนียมค่าเช่า และให้เงินเยียวยา แต่มาตรการที่เกิดขึ้นกลับมิได้ช่วยแก้ไขปัญหาด้านนี้เท่าที่ควร จากรายงานของสำนักงานผู้ประสานงานสหประชาชาติประจำประเทศไทย ได้ประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไว้ว่า อัตราการว่างงานของประชากรในปี พ.ศ.2563 คาดว่าจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.1 โดยไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2563 งานประมาณ 6.6 ถึง 7.5 ล้านตำแหน่งงาน หรือแรงงานราว 21 ล้านกำลังประสบปัญหาสูญเสียงาน ถูกลดชั่วโมงการทำงาน และค่าจ้าง ทำให้รายได้ครัวเรือนร้อยละ 72 ที่ได้มาจากการทำงานต้องลดลง และต้องดิ้นรนดำรงชีพจากเงินออม ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลมีโครงการแจกเงินช่วยเหลือทางการเงิน แต่สิ่งที่ประชาชนต้องการมากที่สุด คือ ความมั่นคงทางอาชีพการงาน หากรัฐบาลไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหการว่างงาน และฟื้นฟูทางด้านเศรษฐกิจ ประชาชนจะต้องประสบปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว

ในมาตรการสาธารณสุข พบว่า รัฐบาลไม่ได้อำนวยความสะดวกให้สิทธิประชาชนในการตรวจเชื้อโควิด-19 อย่างทั่วถึง แม้รัฐบาลประกาศมาตรการให้ประชาชนเข้ารับการตรวจคัดกรองได้ฟรี แต่เกณฑ์ในการรับตรวจนั้นจะพิจารณาจากกลุ่มที่มีความเสี่ยงใกล้ชิดกับผู้ป่วย ผู้ที่เดินทางมาจากเขตติดโรค หรือมีอาการร่วมต่าง ๆ เท่านั้นถึงได้รับการตรวจ และการบริการจากภาครัฐ การเข้าถึงสวัสดิการสาธารณสุขจึงกลายเป็น “อภิสิทธิ์” สำหรับคนบางกลุ่ม ไม่ใช่ “สิทธิ” สำหรับประชาชน เพราะหากประชาชนผู้ที่ไม่เข้าเกณฑ์ และมีความกังวลว่าตนเองมีความเสี่ยง ประชาชนต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจด้วยตนเอง ซึ่งค่ารักษาพยาบาลประมาณ 1,500-8,000 บาท โดยอัตราค่าใช้จ่ายของแต่ละโรงพยาบาลนั้นไม่เท่ากัน หากพิจารณาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และสังคมข้างต้นจะพบว่า ประชาชนส่วนมากประสบปัญหาว่างงาน และภาระค่าใช้จ่าย ค่ารักษาพยาบาลที่สูงเกินไปอาจทำให้การเข้าถึงบริการสาธารณสุขด้วยตนเองนั้นทำได้ยาก นอกจากนี้ยังพบปัญหาการบริหารจัดหาเครื่องมือทางการแพทย์ของรัฐ โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ รายงานว่า บุคลากรทางการแพทย์ประสบปัญหาติดเชื้อโควิด-19 เพิ่มขึ้น รายวัน ซึ่งสาเหตุติดเชื้อส่วนใหญ่เกิดจากผู้ป่วยปกปิดประวัติเสี่ยงต่อการสัมผัสโรค และขาดแคลนอุปกรณ์ป้องกันชุด PPE หน้ากากN95 และชุดกันเชื้อโรค ซึ่งแม้ว่าทางกระทรวงพาณิชย์จะประสานโรงงานผลิตหน้ากากอนามัย 11 แห่ง เพื่อรับหน้ากากจำนวน 2.3 ล้านชิ้นต่อวัน และกระจายให้เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคลากรทางการแพทย์ทั่วประเทศแล้ว แต่หากเปรียบเทียบกับจำนวนความต้องการของบุคลากรทางการแพทย์ และประชาชนแล้วนั้นถือว่ายังไม่เพียงพอ

ผลการศึกษาศักดิ์ของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล ลักษณะทั่วไป

ลักษณะทั่วไปของประชาชน พบว่า เพศ อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะด้านการบริจาคเงิน ส่งผลต่อการรับรู้การดำเนินมาตรการสาธารณสุขของรัฐบาล ในขณะที่ประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะด้านกิจกรรมจิตอาสา ส่งผลต่อการรับรู้การดำเนินมาตรการเศรษฐกิจ และสังคมของรัฐบาล

ตาราง 2 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ กับลักษณะทั่วไปของประชาชน

ลักษณะทั่วไป	การรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาล	
	มาตรการสาธารณสุข	มาตรการเศรษฐกิจ และสังคม
เพศ	F = 3.976**	F = 1.156
อายุ	F = 1.889	F = 0.480
ระดับการศึกษา	F = 1.476	F = 0.768
อาชีพ	F = 2.563**	F = 1.165
รายได้	F = 3.527**	F = 1.584
ประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรม สาธารณะ		
- การบริจาคเงิน	t = -0.145*	t = -1.244
- การบริจาคสิ่งของ	t = 0.466	t = -0.386
- กิจกรรมจิตอาสา	t = -1.384	t = -0.143*
การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะใน สถานการณ์โควิด-19		
- การบริจาคเงิน	t = -0.129	t = -0.423
- การบริจาคสิ่งของ	t = 1.607	t = 1.727
- กิจกรรมจิตอาสา	t = 0.769	t = 0.325

หมายเหตุ * Significance ที่ระดับ 0.10, **Significance ที่ระดับ 0.05

F สัญลักษณ์แทนค่าสถิติการทดสอบ F-test

t สัญลักษณ์แทนค่าสถิติการทดสอบ T-test

การรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ ส่งผลต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล

การรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ พบว่า การรับรู้การดำเนินมาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล ส่งผลต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีในด้านหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า กล่าวคือ หากประชาชนรับรู้การดำเนินงานของรัฐบาลในมาตรการต่าง ๆ น้อย จะมีทัศนคติเชิงลบต่อการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลในทุกด้าน

ตาราง 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การดำเนินมาตรการที่มีต่อทัศนคติของประชาชนในหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล

		ทัศนคติต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล					
		หลัก นิติธรรม	หลัก คุณธรรม	หลักความ โปร่งใส	หลัก การมีส่วนร่วม	หลัก ความรับผิดชอบ	หลัก ความคุ้มค่า
การรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาล	การรับรู้มาตรการสาธารณสุข	$r = 0.526^{**}$	$r = 0.456^{**}$	$r = 0.490^{**}$	$r = 0.485^{**}$	$r = 0.483^{**}$	$r = 0.446^{**}$
	การรับรู้มาตรการเศรษฐกิจและสังคม	$r = 0.415^{**}$	$r = 0.336^{**}$	0.299^{**}	$r = 0.375^{**}$	$r = 0.405^{**}$	$r = 0.391^{**}$

หมายเหตุ ** แสดงถึงค่านัยยะสำคัญทางสถิติหรือ Significance ที่ระดับ 0.05

r สัญลักษณ์แทนค่าสถิติการทดสอบ Pearson Correlation

สรุปและอภิปรายผล

1. มาตรการ และการบริหารงานของรัฐบาลในสถานการณ์โควิด-19

จากการศึกษามาตรการ และการบริหารงานของรัฐบาล พบว่า รัฐบาลได้ออกมาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อควบคุมการแพร่ระบาด และเยียวยาแก้ไขผลกระทบในสถานการณ์โควิด-19 โดยรัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับ

ดูแลด้านผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) รวมถึงการสำรวจผลกระทบ รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การจัดทำมาตรการช่วยเหลือ และเยียวยาเป็นไปอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับการบริหารราชการในหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ทั้งนี้รัฐบาลได้ออกมาตรการ และกฎหมายบังคับใช้ “พรก.ฉุกเฉิน” เพื่อควบคุมการแพร่ระบาด จัดสรรงบประมาณในการเยียวยาช่วยเหลือประชาชน และส่งเสริมมาตรการด้านสาธารณสุข ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลในฐานะ “รัฐผู้ดูแลประชาชน”

อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐบาลออกมาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคม แต่มาตรการต่าง ๆ ยังพบปัญหาอยู่มาก เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถสร้างสวัสดิการ และดำเนินการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง คนจน คนป่วย คนพิการ และผู้สูงอายุ ที่มีข้อจำกัดทางด้านเทคโนโลยี ไม่มีโทรศัพท์สำหรับการลงทะเบียน รวมถึงไม่มีบัตรประชาชนที่ทำให้เสียสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงการลงทะเบียนเพื่อรับสิทธิในโครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” “คนละครึ่ง” และ “เราชนะ” จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับให้เหลือเพียงการลงทะเบียนชิงโชคผ่านการตรวจสอบข้อมูลของรัฐ ทั้งนี้รัฐบาลไม่ได้อำนวยความสะดวกให้สิทธิประชาชนในการตรวจเชื้อโควิด-19 ได้อย่างทั่วถึง แม้รัฐบาลประกาศมาตรการให้ประชาชนสามารถเข้ารับการตรวจคัดกรองได้ฟรี แต่เกณฑ์ในการรับตรวจนั้นจะพิจารณาจากกลุ่มที่มีความเสี่ยงใกล้ชิดกับผู้ป่วยที่เดินทางมาจากเขตติดโรค หรือมีอาการร่วมต่าง ๆ เท่านั้นถึงได้รับการตรวจ และการบริการจากภาครัฐ ซึ่งการเข้าถึงสวัสดิการสาธารณสุขจึงกลายเป็น “อภิสิทธิ์” สำหรับคนบางกลุ่ม ไม่ใช่ “สิทธิ” สำหรับประชาชน เพราะหากประชาชนผู้ที่ไม่เข้าเกณฑ์ และมีความกังวลว่าตนเองมีความเสี่ยง ประชาชนต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการตรวจด้วยตนเอง แม้ว่ารัฐบาลจะดำเนินงานออกมาตรการในฐานะ “รัฐผู้ดูแลประชาชน” แต่หากกล่าวถึงความคุ้มค่าในการบริหารจัดการทรัพยากรรัฐบาลยังขาดประสิทธิภาพ และการบริหารงานที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างประชาชน เป็นเหตุทำให้ประชาชนต้องดิ้นรนเข้าถึงบริการสิทธิขั้นพื้นฐานจากรัฐบาล

2. ทศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลในสถานการณ์โควิด-19

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลในสถานการณ์โควิด-19 มากที่สุด โดยภาพรวมของการบริหารจัดการ

ทั้ง 6 หลัก ประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อหลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วมของรัฐบาลมากที่สุด รองลงมาเป็นหลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม ซึ่งทัศนคติของประชาชนข้างต้นเกิดจาก การรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาลในมาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคมน้อยในทุก ๆ มาตรการ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รัฐบาลดำเนินการบริหารจัดการอุปกรณ์ทางการแพทย์ เพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 การควบคุมราคาน้ำกากอนามัย และดำเนินการสนับสนุนโครงการสินเชื่อแก่ผู้ที่มีรายได้ประจำ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานตามมาตรการข้างต้นน้อยมาก ส่งผลให้ประชาชนมองว่ารัฐบาลไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในประเทศอย่างเกิดประโยชน์สูงสุดได้ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลไม่เพียงพอสำหรับการบริหารงานในทุกด้าน โดยเมื่อพิจารณาจากการดำเนินมาตรการของรัฐบาลแล้วนั้น รัฐบาลไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมบริหารงานราชการ หรือจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทำให้ประชาชนมีทัศนคติต่อรัฐบาลเชิงลบทั้งสิ้น เป็นเหตุทำให้การออกนโยบาย และมาตรการของรัฐบาลไม่ได้ช่วยบรรเทาปัญหาในระยะยาวหรือมีบริหารราชการที่ส่งเสริมด้านสาธารณสุข และคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ

เมื่อประชาชนเห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานตามมาตรการน้อย ทัศนคติต่อหลักความรับผิดชอบ และความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐบาลน้อยลงตามไปด้วย โดยประชาชนมองว่ารัฐบาลขาดความรับผิดชอบในการบริหารราชการเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน อีกทั้งหากรัฐบาลบริหารกิจการบ้านเมืองผิดพลาด เจ้าหน้าที่ต่างมิได้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงภารกิจทางราชการได้ทันต่อสถานการณ์เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อการบริหารราชการขององค์กรได้ ทั้งการควบคุมราคาน้ำกากอนามัย และการนำเสนอข้อมูลผู้ติดเชื้อของรัฐบาลไม่ได้สร้างความไว้วางใจ และเชื่อว่ารัฐบาลจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา

นอกจากนี้การที่ประชาชนยังเห็นว่ารัฐบาลไม่สามารถจัดสรรงบประมาณรายจ่ายได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด โดยมองว่ารัฐบาลไม่ได้บริหารราชการอย่างเป็นกลาง และมีความซื่อสัตย์สุจริต อีกทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลมิได้คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วม และยึดมั่นความเป็นธรรมเป็นหลักสำคัญในการบริหารราชการ ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายในมาตรการต่าง ๆ หากพิจารณาตามหลักนิติธรรม ประชาชนเห็นว่าการออกกฎหมายของรัฐบาลไม่ได้คุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของประชาชน หรือส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ เป็นเหตุทำให้

การประกาศใช้ พรก. ฉุกเฉินของรัฐบาลไม่มีความสมเหตุสมผล ตลอดจนการออกมาตรการที่ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษามาตรการ และการบริหารงานของรัฐบาล และศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล ในสถานการณ์โควิด-19 จากผลการศึกษาที่แสดงในข้างต้น พบว่า รัฐบาลบริหารงานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี โดยบริหารงานภายใต้ความเห็นชอบของคณะกรรมการในองค์กร และพิจารณาออกมาตรการด้านสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคม อีกทั้งออกกฎหมายบังคับใช้ในประเทศ และอนุมัติจัดสรรงบประมาณ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังนั้นการบริหารกิจการบ้านเมืองจึงถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการบริหารราชการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เพื่อแก้ปัญหา และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานร่วมกับรัฐตามระบอบประชาธิปไตย ในฐานะ “รัฐผู้ดูแลประชาชน” ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ ประสิทธิ์ โหมสีเสน (2549) ที่กล่าวว่า ผู้ประสพภัยพิบัติต้องการความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมจากรัฐบาล โดยรัฐบาลจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหา และให้ความช่วยเหลือ เพื่อฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้กลับคืนสู่สภาวะปกติอย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็วที่สุด

ปัญหาด้านการจัดสวัสดิการให้ประชาชน การเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานถือเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาลที่ต้องจัดสรรการบริการแก่ประชาชนในการเข้าถึงสิทธิ โดยในสถานการณ์โควิด-19 รัฐบาลได้ออกมาตรการให้ความช่วยเหลือ และเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดทั้งในมาตรการด้านสาธารณสุข และด้านเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ยังจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรได้รับ เช่น การลงทะเบียนโครงการคนละครึ่ง หรือการตรวจเชื้อโควิด-19 ที่มีกฎเกณฑ์ และเงื่อนไขพิจารณาสิทธิของประชาชน เป็นเหตุทำให้การได้มาของสิทธิขั้นพื้นฐานกลายเป็น “อภิสิทธิ์” สำหรับคนบางกลุ่ม ไม่ใช่ “สิทธิ” สำหรับประชาชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ อรสา จันทรขัม (2551) ที่กล่าวว่าประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้ หากประชาชนขาดการรับรองสถานะโดยรัฐ ในขณะเดียวกันหลักนิติธรรมยังสะท้อนการบริหารราชการในสถานการณ์โควิด-19 อีกว่ารัฐบาลไม่ได้ออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิประโยชน์ที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาลในสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมของรัฐบาล โดยทัศนคติของประชาชนเกิดจากการรับรู้การดำเนินมาตรการของรัฐบาลในมาตรการสาธารณสุข และมาตรการเศรษฐกิจ และสังคมน้อยในทุก ๆ มาตรการ โดยเฉพาะมาตรการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอุปกรณ์ทางการแพทย์

เพื่อเตรียมรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 การควบคุมราคาน้ำกากอนามัย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานตามมาตรการข้างต้นน้อยมาก ส่งผลให้ประชาชนมองว่ารัฐบาลไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในประเทศอย่างเกิดประโยชน์สูงสุดได้ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลไม่เพียงพอสำหรับการบริหารงานในทุกด้าน รวมไปถึงการบริหารงานที่ไม่ส่งเสริมด้านสาธารณสุข และคุณภาพชีวิตของประชาชน หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลนั้นไม่มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า โดยประชาชนร้อยละ 99.4 มองว่าการบริหารงานของรัฐบาลไม่มีความโปร่งใส และการเบิกจ่ายงบประมาณไม่ได้แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ญัฐวุฒิ คชินทร์ (2561) ที่พบว่ากลยุทธ์การสื่อสารการวิ่งในโครงการก้าวคนละก้าว ได้สะท้อนการบริหารกิจการของรัฐที่ล้มเหลวผ่านการระดมเงินซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาลของประชาชนได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาสังคมที่ภาครัฐยังไม่ดำเนินการแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นระบบสาธารณสุข หรือการจัดสรรงบประมาณผ่านกระบอกเสียงของกิจกรรมดังกล่าว อีกทั้งวรารณ ศรีบุญ และคณะ (2560) ได้กล่าวถึงการทำงานของรัฐบาลผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า สาเหตุที่จัดตั้งเครือข่ายจัดการภัยพิบัตินั้นเกิดจากการไม่ได้รับความช่วยเหลือของรัฐบาล โดยประชาชนดำเนินการวางแผนการป้องกัน และประสานงานกันเองภายในชุมชนก่อนที่จะรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับงานของผู้วิจัยอีกว่ารัฐบาลไม่สามารถปรับปรุงภารกิจทางราชการได้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุทำให้ประชาชนพึ่งพาประชาชนด้วยกันเอง

ในด้านการมีส่วนร่วม ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมบริหารราชการ หรือจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่ทันต่อสถานการณ์ อีกทั้งมองว่ารัฐบาลไม่ได้ให้ความร่วมมือแก่ภาคส่วนอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานของสมชาย ปัญญาเจริญ (2563) ที่ศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางการบริหารจัดการความร่วมมือ พบว่า การร่วมมือระหว่างรัฐบาล และภาคส่วนอื่น ๆ จะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การกระจายอำนาจให้แก่ภาคส่วนอื่น ๆ กลับเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาไว้ว่า ควรปรับปรุงโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของหน่วยงานราชการให้กระจายอำนาจสู่เอกชน โดยการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมจะต้องอยู่บนพื้นฐาน และการรับฟังความคิดเห็นของทุกคนจึงจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งขัดแย้งกับงานของศิริวิภา ฉันทะ ที่นำเสนอว่าปัญหา และอุปสรรคที่พบในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือ ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม ต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

3.1 งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษา ทักษะคิดของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล กรณีศึกษาสถานการณ์ COVID-19 ซึ่งมีข้อจำกัดด้านเวลา และพื้นที่ในการศึกษา เนื่องจากเกิดการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในระลอก 2 และ 3 ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลประชาชนที่หลากหลายได้ ซึ่งหากในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างต้องครอบคลุมทั้งในโลกออนไลน์ และออฟไลน์ เพื่อให้ผลของงานวิจัยมีประสิทธิผลมากขึ้น

3.2 งานวิจัยเรื่องการสำรวจทัศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล กรณีศึกษาสถานการณ์ COVID-19 เป็นการศึกษาข้อมูลนับตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563-31 มีนาคม พ.ศ. 2564 โดยข้อมูล และแผนการดำเนินงานของรัฐบาล สามารถเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่งภายหลังการเก็บข้อมูลเกิดการแพร่ระบาดระลอก 3 ทำให้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่สามารถใช้อ้างอิงกับช่วงเวลาอื่นได้ ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าว เพื่อพัฒนา และปรับปรุงงานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น

3.3 เนื่องจากการออกมาตราการของรัฐบาลยังมีปัญหอยู่มาก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาทัศนคติของประชาชนในสถานการณ์อื่น ๆ เช่นกัน รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการร่วมกับรัฐ เพราะจากการดำเนินการที่ผ่านมารัฐบาลปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยหวังอย่างยิ่งว่าการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีของรัฐบาล และประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2563). *บุคลากรการแพทย์ติดเชื้อโควิด-19 เพิ่มรายวัน เหตุขาดแคลนอุปกรณ์ป้องกัน*. สืบค้น 27 มีนาคม 2564, จาก <https://www.hfocus.org/content/2020/04/18981>
- กรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ พ.ศ. 2560-2564. กระบวนการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์*

กระทรวงสาธารณสุข. (2563). แนวทางปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อการจัดการภาวะระบาดของโรค
โควิด-19 ในข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหาร
ราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉินพ.ศ.2548 (ฉบับที่1).

กองพัฒนานโยบาย และนวัตกรรมทางสังคม. (2563) *ผลกระทบ covid-19 ต่อประชากรกลุ่ม
เปราะบาง*. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

ข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์
ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (ฉบับที่ 1). (2563, 25 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137
ตอนพิเศษ 69 ง. หน้า 10-16.

คำสั่งศูนย์ปฏิบัติการด้านมาตรการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ที่ 1/2563 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการ
กำกับดูแลด้านผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
(โควิด-19). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 160 ง. หน้า 83-84.

ณัฐวุฒิ คชินทร์. (2561). *กลยุทธ์การสื่อสารการวิ่งเพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคม กรณีศึกษา
โครงการก้าวคนละก้าว*. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามพระราชกำหนดการ
บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548. (2563, 25 มีนาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนที่ 24 ก. หน้า1-2

นิสา ใจภักดี. (2559). *การบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลลูกคู่
อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ตามการรับรู้ของประชาชน*. (การค้นคว้าอิสระหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา และคณะ. (2563). *การสำรวจคนไร้บ้านในพื้นที่กรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล และพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2563*

ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: สถาบัน
พระปกเกล้า.

พระราชกำหนด การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจที่ได้รับผลกระทบจากการ
ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563. (2563, 19 เมษายน).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 137 ตอนที่ 30 ก. หน้า 6-11

พระราชบัญญัติ โอนงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. 2563. (2563, 20 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่มที่ 137 ตอนที่ 57 ก. หน้า1-88.

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558. (2558, 8 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 132 ตอนที่ 86 ก. หน้า 26-44

มติชนออนไลน์. (2563). พิชโควิด ‘เยียวยาถ้วนหน้า’ ไม่ล้มกลุ่มคนเปราะบาง เสียงภาคประชาสังคม. สืบค้น 25 มีนาคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/local/news_2232940

มารยาท โยทองยศ และ ปราณี สวัสดิ์สรรพ. (2551). การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย. ศูนย์บริการวิชาการสถาบันส่งเสริมการวิจัย และพัฒนานวัตกรรม
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (2542, 10 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 24-31.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90

วราภรณ์ ศรีบุญ, ปิยพร แต่งสุวรรณ, พรชชา ภิรมย์ลา, วราภรณ์ พรหมบาล, สมหทัย อุดมโชคชัย และอมรรัตน์ ไชยชาญยุทธ์. (2560). การมีส่วนร่วมของเครือข่ายประชาชนในการจัดการภัยพิบัติ ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 12(1), 45-60.

ศิริวิภา ฉันทะ. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง เทศบาลตำบลบ้านโป่ง อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่*. (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2563). *มาตรการ/นโยบายเพื่อรับมือการระบาด COVID-19 ประเทศไต้หวัน*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.covidpolicywatch.com/taiwan/>

สมชาย ปัญญาเจริญ. (2563). ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการบริการจัดการความร่วมมือของคณะกรรมการร่วมภาครัฐ และเอกชนเพื่อพัฒนา และแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระดับจังหวัด (กรอ. จังหวัด). *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 18(1), 1-22.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). (2563). *ผลกระทบโควิด-19 ต่อชีวิตของกลุ่มคนไร้บ้าน และคนจนเมือง. ประจำปีเดือนพฤศจิกายน 2563*. สืบค้น 20 มีนาคม 2564, จาก <https://www.tsri.or.th/dL/312>

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). *แนวทางการจัดวางปึกษาหารีอรวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติสู้ภัยโควิด-19 ระยะฟื้นฟูคุณภาพชีวิต*.

- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2563). *โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และโครงการคนละครึ่ง*. ข่าวกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 103/2563 (วันที่ 29 กันยายน 2563).
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2563). *โครงการเพิ่มกำลังซื้อให้แก่ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และโครงการคนละครึ่งระยะที่ 2*. ข่าวกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 155/2563 (วันที่ 8 ธันวาคม 2563).
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2563). *โครงการเราชนะ*. ข่าวกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 009/2564 (วันที่ 19 มกราคม 2564).
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2563). *ประชาสัมพันธ์การโอนวงเงินสิทธิให้แก่กลุ่มผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ และการประกาศผลการคัดกรองคุณสมบัติของกลุ่มประชาชนที่อยู่ในระบบฐานข้อมูล*. ข่าวกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 027/2564 (วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2564).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. (2563). *แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19 และโครงการภายใต้กรอบวงเงิน 4 แสนล้านบาท ตามพรก.กู้เงินฯ 1 ล้านล้านบาท (รอบที่ 1)*. สืบค้น 20 มีนาคม 2564, จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wpcontent/uploads/2020/07/แผนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากผลกระทบของไวรัสโควิด-19.pdf>
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ. *รายงานผลกระทบทางสังคมจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และวิกฤตเศรษฐกิจ*. ตุลาคม 2563. สนับสนุนโดยสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์.
- อภิสัทธี หนูนกัฏฐิ. (2552). *ธรรมาภิบาลในองค์การภาคประชาสังคม*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต), รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์. (2563). *ส่องแผนรับมือ COVID-19 ‘เกาหลีใต้’ ทำอย่างไรถึงเอาอยู่*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.salika.co/2020/03/25/covid-19-southkorea-effectiveness-plan/>
- อรสา จันทร์ชุม. (2551). *การรับรองสถานะบุคคลเพื่อเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณีคนไทยตกสำรวจที่เป็นผู้ประสบภัยสึนามิ พื้นที่ตำบลบาลม่วง และตำบลคึกคัก อำเภอดงแก้ว จังหวัดพังงา*. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.